

Bognár Márk (SZTE)

**A CHERNOBYL FOR NUCLEAR DEATH AND DESTRUCTION metonímia
kialakulása angolszász nyelvterületen**

A csernobili atomkatasztrófa több, mint 35 éve történt és a mai napig hatással van életünkre. Felfoghatatlan méretű kárt okozott a természetben, valamint az emberek életében egyaránt. Ezen traumák és károk során Csernobil összeforrt a nukleáris pusztítással és halállal, azoknak egyik motívumává válva. A katasztrófa nyelvhasználatunkra is hatással volt, ugyanis kialakított egy új metonímiát, a CHERNOBYL FOR NUCLEAR DEATH AND DESTRUCTION-t. A kutatás célja ezen metonímia feltárása és elemzése, annak megismerése.

A metonímia kialakulásának bemutatásához többek között a korabeli újságcikkekből kaphatunk képet. A kortárs források mellett a kutatásban és az előadásban a hangsúly olyan aktuális cikkekből származó idézetekre helyeződik, amelyek ezen metonímiát veszik alapul. Ezekre támaszkodva szándékozom bemutatni a CHERNOBYL FOR NUCLEAR DEATH AND DESTRUCTION metonímia kialakulását és jelenlegi használatát.

A kutatás kognitív nyelvészeti szemléletet alkalmaz, alapjait a széles körben elfogadott konceptuális metafora és metonímia elméletek adják (Barcelona 2003, Kövecses & Benczes 2010, Kövecses 2014, Kövecses 2020), illetve a beágyazódás elmélete (Schmid 2007). A bemutatáshoz először a beágyazódás feltételeit és eredményeit ismertetem, majd kitérek ennek kulturális specifikusságára. Ezek tisztázása két okból elengedhetetlen. Egyrészt, az új nyelvi elemek megjelenésének általános menetét követi, megalapozva tehát a kutatás létjogosultságát. A beágyazódás alapjait a kogníció kulturális specifikusságának meghatározásával fektetem le. Ebben az értelemben a kogníció – amelynek egyik közvetítője a nyelv – megtestesült, környezetünkbe ágyazott, kulturálisan meghatározott, cselekvésben kibontakozó és közösségileg megosztott folyamat (Ellis 2019). Ezt követően a mindennapi életben is gyakori, elfogadott példák bemutatásával illusztrálom a konceptuális metonímia használatát az angol nyelvben. Ezen alapok után többek között a *The Times* (1986), a *Daily Express* (1986), valamint a *Power News* „*Chernobyl Special*” (1986) cikkeiben található nyelvi elemeket megtekintve betekintést nyerhetünk a CHERNOBYL FOR NUCLEAR DEATH AND DESTRUCTION metonímia alapelemeinek használatába. Zárásul ezen metonímia jelenlegi használatát ábrázolom, kitérve annak lehetséges fejlődésére (egyebek mellett *The New York Times*, *The Guardian*).

Összefoglalva, a kutatás fő iránya, hogy betekintést nyújtson egy mai napig használt metonímia megjelenésének, beágyazódásának és jelentésbeli gyarapodásának menetére. A

megvalósításhoz a kognitív nyelvészet főbb elemeit használtam, ide tartoznak a konceptuális metafora és metonímia, a beágyazódás, valamint a nyelv és nyelvhasználat kulturálisan meghatározott természete.

Szakirodalom:

Barcelona, Antonio. 2003. *Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Ellis, C. Nick. 2019. Essentials of a Theory of Language Cognition. *The Modern Language Journal* 103: 39–60.

Kövecses, Zoltán. 2014. Conceptualizing Emotions. A Revised Cognitive Linguistic Perspective. *Poznań Studies in Contemporary Linguistics* 50(1): 15–28.

Kövecses, Zoltán. 2020. *Extended Conceptual Metaphor Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kövecses, Zoltán & Benczes Réka. 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest: Akadémiai Kiadó. (Online kiadás: 2016.)

Schmid, Hans-Jörg. 2007. Entrenchment, Salience, and Basic Levels. In: Geeraerts, Dirk & Hubert Cuykens (szerk.): *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. New York: Oxford University Press, 117–138.

Források:

Daily Express. 1986. 30 April.

Power News. 1986. September. *Chernobyl Special*.

The Guardian. 2011. 12 March. *Fukushima nuclear plant blast puts Japan on high alert*. <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/12/fukushima-nuclear-blast-japan-alert> (Elérés: 2025. 09. 10.)

The New York Times. 2023. 16 February. *'Chernobyl 2.0'? Ohio train derailment spurs wild speculation* <https://www.nytimes.com/2023/02/16/technology/ohio-train-derailment-chernobyl.html> (Elérés: 2025. 09. 10.)

The Times. 1986. 30 April. No. 62,44.